

DE «OOSTENDSE PERIODE» VAN ANTOINE DUJARDIN, ARCHITECT

BIOGRAFIE

Antoine-Henri-Joseph Dujardin werd op 29 april 1848 te Liège geboren. Van 1859 tot 1868 volgde hij lessen aan de *Académie des Beaux-Arts* aldaar, oa. bij Prof. Remont. Na een schitterend beëindigen van zijn studies deed hij zijn stage bij vooraanstaande architecten als Ferdinand & Laurent Demary en E. Halkin. Zo komt het dat Dujardin's vroegste realisaties — zowel woningen als nijverheidsgebouwen — voornamelijk in Liège en Verviers te vinden zijn.

Anno 1874 werd Antoine Dujardin door de Luikse bankier Louis Del Bouille gevraagd om mee te werken aan de verkaveling en bebouwing der terreinen, vrijgekomen door het slechten van de uitgestrekte, nutteloos geworden vestingswerken rond het Oude Oostende. Del Bouille had eerder dat jaar de concessie gekregen op het geheel van deze nieuwe bouwterreinen, die als het ware een gordel rond de oude stad (met een verlenging naar het W toe) vormden.

Van toen af bouwde Dujardin een groot aantal villa's en hotels te Oostende en Mariakerke. Hij werd een succesvol architect die door zijn conservatief-mondain cliënteel ook gevraagd om plannen te leveren voor gebouwen elders: Paris, in Noord-Frankrijk, Brussel en over heel België.

In 1885 exposeerde hij de maquette en plannen van een te Oostende in aanbouw zijnde Zeedijkvilla tijdens het Driejaarlijks Salon te Antwerpen. Dujardin hield van de stad die hij grotendeels haar nieuw ge-

zicht aan 't geven was. Hij zou zijn verdere leven te Oostende blijven wonen. Met de tijd nam hij de functie van gerant-bestuurder in Del Bouille's bouwsociëteit waar. Hij was ook Correspondierend Lid van de *Société Centrale d'Architecture de Belgique* en medewerker aan de *Chronique des Travaux Publics*, waarvoor hij opgemerkte artikels schreef. Aanvanke-lijk woonde hij in de Vlaanderenstraat, zoals blijkt uit de publiciteit die hij voerde in *Les côtes flamandes. Guide de l'étranger à Ostende* (1877) :

A. DUJARDIN
 ARCHITECTE EXPERT
 13 RUE DE FLANDRE 13
 OSTENDE
 RENSEIGNEMENTS ET
 AVANT-PROJETS GRATUITS

Latere adressen van hem waren Villa Rubens (1885), Koningsstraat 23 en Van Iseghemlaan 119.

Als lid van de partij *Liberaux Unis* kwam Dujardin na de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1907 in de Oostendse gemeenteraad. Na het overlijden van Burgemeester Alphonse Pieters bracht hij het in juli 1912 zelfs tot Schepen van Openbare Werken. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog vluchtte Dujardin uit Oostende naar het buitenland. Hij zetelde nog van 1918 tot 6 mei 1921 in de gemeenteraad. Dan trok hij zich uit het politieke leven terug.

A. Dujardin werd een der eerste animators van het artistieke leven te Oostende dat al lang op een laag pitje had gesudderd : in januari 1894 stichtte hij samen met James Ensor en Emile Spilliaert (een Oostends kunstschilder van secundair belang) de *Cercle des Beaux-Arts d'Ostende*. Schilders als Henri Permeke, Felix Buelens... en de architect Jean Gobin werden onmiddellijk lid van de nieuwe kunstkring. Onder Ensor's voorzitterschap kozen ze Louis Del

Bouille en de schilderes Euphrosine Beernaert als — kapitaalkrachtige — ereleden. De doelstellingen van de *Cercle* waren duidelijk: eindelijk eens ernstig werk maken van het tentoonstellingsleven tijdens de Oostendse zomerseizoenen.

Voor hun eerste Salon, in de zomer van '94 al, stond Del Bouille een perceel grond — dicht bij het Kursaal gelegen — af. Daarop bouwde de firma Hubert een houten tentoonstellingspaviljoen naar de plannen van Dujardin. Het gebouwtje, dat men al gauw de «bonbondoo» ging noemen, werd unaniem geprezen door de binnen- en buitenlandse persluid. En het was Leopold II die in persoon Dujardin feliciteerde voor de constructie, dit tijdens zijn Salonbezoek op 17 juli 1894.

Antoine Dujardin genoot het volste vertrouwen van Leopold II, die hem met enkele belangrijke werken belastte. Noemde de Koning hem niet *un de mes trois A's*, daarmee doelend op drie van zijn bouwkundige medewerkers, nl. Alban Chambon, Auguste Verraert en Antoine Dujardin?

Occasioneel ontpoppte Dujardin zich als de feestdecorateur van het Oostends Kursaal. Het Kursaallevende in die jaren onovertroffen hoogtepunten. Voor de *Grande Kermesse Universelle* van 1894, een liefdadigheidsfeest ingericht door de high-life van de stad, bouwde hij de grote rotonde om tot een «Spaans straatje» en een «Egyptisch straatje» waarin talrijke verkoopstands waren ingericht. In de kelders verwezenlijkte hij van beschilderd linnen en karton een feeëriek «Azuurpaleis». De journalist van *La Saison d'Ostende*, een zomer-dagblad, had dan ook een onstelpbare adjectievenvloed nodig om die pracht te beschrijven. Het grote Liefdadigheidsbal 1895 was voor Dujardin een gelegenheid om dezelfde rotonde om te toveren in de Grote Markt van Oostende Anno 1641.

Al deze decoratiewerken vervaardigde Dujardin grotendeels eigenhandig, onbaatzuchtig.

Verder was hij een der pioniers van het thermalisme te Oostende. Hij was de directeur van het *Établissement Hydrothérapique d'Ostende* aan de Oosthelling-Kursaal.

In dat verband koesterde Dujardin grootse plannen die echter door allerlei wringerijen en financiële problemen nooit waarheid werden. Oostende kreeg pas in de dertiger jaren zijn Thermae ! Dujardin was tevens redacteur van het blad *Ostende-Cure*, dat verspreid over heel België en in andere landen, een grote publiciteit voor de badstad was.

Dujardin, die gehuwd was met Aimée Risselin, stierf te Oostende op 26 april 1933 na lange ziekte. De 29e werd hij begraven.

ZIJN WERK

Dujardin, de «gepatenteerde» bouwmeester van de luxe-villa's op het westelijk deel der Oostendse Zee-dijk en aanpalende straten, was een typisch vertegenwoordiger van de «Tweede Eclectische Periode» uit onze nationale 19-eeuwse architectuurgeschiedenis. Hij trok zijn gebouwen op in een academische mengelstijl waarin de beste elementen uit de Antieke bouwkunst en die der Italiaanse, Franse en Duitse Renaissance & Barok tot een *eigen, waardevolle* bouwkundige taal verwerkt waren. Zijn creativiteit bleef — zoals bij zijn meeste collega's — meestal beperkt tot de voorgevels. Daarachter ging de klassieke indeling met gangen en trappen aan de ene zijde en een enfilade van twee of drie kamers aan de andere zijde schuil. Dujardin ging blijkbaar fier op zijn prestaties : hij liet niet na zijn huizen te signeren.

- 1884 : naar de *Exposition Nationale d'Architecture* zond Dujardin zijn foto's, tekeningen en plannen van het pas voltooide *Hôtel Continental*, Zeedijk 63 te Oostende (verdwenen). De catalogusnota vermeldde «afgewerkt in 207 dagen».
- De mooie hoek Albert I Promenade — Westhelling-Kursaal, tot in 1974 gekend als een deel van het *Wellington-Hotel* was wellicht Dujardin's bekendste bouwwerk. Het was oorspronkelijk een villa, de *Villa Legrand*, later naar de hoek toe vergroot als *Villa Emma-William* en tenslotte met het *Hôtel du Globe* en het *Wellington Hotel* samengevoegd tot een groot *Wellington Hotel*. Dit stijlvolle gebouw met hoektorentje werd eind 1975 gesloopt (OIOP 118 & 133).

Zoals gezegd stonden zijn mooiste villa's op de Zeedijk, nu Albert I Promenade (OIOP 99 & 121).

- Nr. 38, *Villa Bagatelle*, had eveneens een karakteristiek hoektorentje (verdwenen).
- Nr. 81 ; gesloopt in 1976.
- Nr. 83, *Villa Yvonne* ; Nog bestaand, met een voorgevel in twee traveeën. Dujardin gebruikte hier hardsteen voor de dragende elementen der gevel en witte natuursteen voor de niet-dragende, de vullingen der diverse gevelvelden dus. Overigens biedt de villa een ware staalkaart van motieven der neo-rennaissance : wortelmotieven, robijnkoppen, siervazen, rolwerk, 2 cartouches waarin de datering AN 87, een topgevel met kandelaberzuil in de as... Het portaal is geflankeerd door twee geringde halfzuilen die de deurafdekking dragen. Daarop staan 2 dorische zuiltjes die een zwaar hoofdgestel torsen. Het aldus bekomen veld wordt door het bovenlicht ingenomen. Zo kreeg ieder element van de gevel in elk ander huis steeds een nieuwe oplossing...

- Nr. 84, *Villa Simone* ; vertoont veel overeenkomsten met het voorgaande huis. Het portaal is hier bekroond door een klassiek hoofdstel met driehoeksfronton. In de topgevel zijn weer talrijke renaissance-motieven aanwezig : voluten, consoles, driehoeksfronton..
- Nr. 88, *Villa Francine* ; in de trant der voorgaande huizen. De dakpartij is echter niet meer origineel.

De huizen in de Parijsstraat¹ waren bijna allemaal van Dujardin. Daarvan blijven er nu nog drie over :

- Nr. 3, *Villa Betty*.
- Nr. 5, met een mooi neo-romaans bovenlicht.
- Nr. 7

Ook in de Kemmelbergstraat (ex-Wenenstraat), de IJzerstraat (ex-Berlijnstraat), de Koningstraat (ex-Parijsstraat), de Leopold II-laan, de Hertstraat en de Van Iseghemlaan was Dujardin goed vertegenwoordigd.

- Kemmelbergstraat 8 ; bakstenen voorgevel met houten loggia, op een hardstenen plint.
- Kemmelbergstraat 23, *Flandre Villa* ; met een centrale loggia over 1e en 2e verdieping.
- Kemmelbergstraat 30, *Gitta Housse*.
- Kemmelbergstraat 32, *Villa Tabora*.
- IJzerstraat 22, *Villa Lutèce* ; Hier speelde Dujardin grijze baksteen uit tegen donkere natuursteenpartijen. De gelijkvloers bestaat hier uit een hardstenen plint waarop rustica. De centrale travee heeft een loggia op het verdiep.
- Koningstraat 16 (verdwenen)
- Koningstraat 50, *Villa Marguerite* ; dat in 1885 bij Dujardin te koop was (verdwenen)

1. De huidige Parijsstraat, die pas in 1896-1897 werd aangelegd. Voorheen droeg de huidige Koningstraat die naam.

- Koningstraat 75 (totaal verbouwd).
- Leopold-II-laan 16 (verdwenen) ; had een karakteristiek torentje met duiventil-motieven.
- Van Iseghemlaan 91, *Villa Albertine* (OIOP 75) ; Ook in deze gevel spelen Italiaanse architectuurmotieven een grote rol : onderbroken segmentfrontons op de erkers van het tweede verdiep, driehoekfrontons boven de mansardevensters, cartouches... Zeer geslaagd is de koepelachtige bekroning met spits van de hoektravee.
- Van Iseghemlaan 102 (totaal verbouwd).
- Hertstraat 28, *Villa Mon Repos* ; heeft een strenge voorgevel in 2 traveeën ; de brede rechtse travee met loggia op 1e en 2e verdiep, afgedekt door een gebroken driehoeksfronton, wordt bekroond door een monumentaal drieledig dakvenster waarop een 4-zijdige koepelachtige constructie rust.
- Londenstraat, *Crèche Louise-Marie* ; de gronden voor dit kinderverblijf werden belangeloos afgestaan door Del Bouille. Dujardin tekende de plannen voor het oorspronkelijk 480 m² grote gebouw. De werken begonnen op 15 september 1891 en de bouw ervan kwam klaar midden 1892. De drie-traveeïge voorgevel biedt boven een hardstenen plint een fris spel van afgewisseld geëmailleerde witte en rode baksteenbanden. De boogvelden van de twee rondboogvensters op het 1e verdiep en de rechthoekige velden onder diezelfde vensters, zijn gevuld met porceleinen panelen die de meisjesleerlingen van de *Ecole Professionnelle* uit Liège gedecoreerd hadden. De binnendecoratie werd verzorgd door het atelier Portaels, met name door zijn leerlingen De Geeter & Franz Hoffmann, die naar ontwerpen van Portaels werkten.

NORBERT HOSTYN

BIBLIOGRAFIE

EGO, *Nos Candidats. Monsieur Antoine Dujardin architecte*, in *L'Alliance*, 1, 14, 5 oktober 1907, p. 1 (met portretfoto)

C. LOONTIENS, *Ostende Monumentale et Pittoresque*, Oostende, s.d.

Y. VYNCKE, *Oostende in oude prentkaarten*, Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1974. (afgekort als OIOP in de tekst).

N. HOSTYN, *Enige gegevens over Antoine Dujardin, architect te Oostende*, in *De Plate*, 6, 2, februari 1977, p. 3-5.